

Sadržaj

Događaji

Mediji o medijima

Saopćenja za javnost

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Nedosljednosti u praksi oštećuju nosioce prava i državni proračun

Piše: Vjekoslav Vuković

Pravna regulativa u oblasti autorskog i srodnih prava i stepen zaštite autorskog i srodnih prava

Piše: Amela Hadrović-Hasanefendić

Moja fotografija, svačija imovina

Piše: Andrijana Pisarević

Odnos radija i televizije prema autorskim i srodnim pravima u BiH

Piše: Reuf Herić

Nadležnosti Regulatorne agencije za kumunikacije u oblasti autorskih prava

Piše: Helena Mandić

Općeniti pregled stanja autorsko-pravne zaštite u BiH

Piše: Haris Hasić

Uvodnik

Iako su u BiH 2010. godine usvojeni Zakon o autorskom i srodnim pravima i Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava, zaštita autorskih prava u BiH je i dalje siva zona. Kada se govori o autorskim pravima u BiH fokus je uvijek na pravima muzičkih stvaralaca dok se autorska prava za fotografije, novinske tekstove, knjige, inovacije i druga djela spominju i štite izuzetno rijetko.

Po odredbama ovih zakona Institut za intelektualno vlasništvo vrši kontrolu i monitoring nad provedbom poslova povjerenih profesionalnom tijelu (udruženjima) za ostvarivanje kolektivnih i srodnih prava.

Međutim, kao i do sada, naplata nadoknada za autorska prava je selektivna, nedosljedna i fokusirana uglavnom na korištenje muzike na rtv stanicama i u ugostiteljskim objektima. Tu je već dosta problema, a ako bi stvarno bili dosljedni u zaštiti autorskih prava onda bi i bh. muzički izvođači trebali da plaćaju naknade za muziku koju su kopirali od svjetskih izvođača.

Problem autorskih prava doživio je vrhunac sa pojavom velikog broja online medija gdje se svakodnevno prenosi i koristi i muzika, tekstovi, fotografije, novinski i naučni članci. Online novinarstvo je trenutno neuređen biznis u kojem je primarni cilj zarada ili društveni utjecaj do kojeg se dolazi uglavnom kopiranjem i krađom tuđih sadržaja.

Mnogo je nezadovoljnih načinom kako se ovaj zakon provodi u BiH. Od udruženja koja se bave zaštitom intelektualnog vlasništva do medija i individualnih stvaralaca koje niko ne štiti. Kako god da se uvodi red u ovu oblast pravredno bi bilo da su zaštićena djela iz svih oblasti podjednako i da se odredbe Zakona provode temeljno, a ne selektivno.

Za junski broj biltena E-novinar pišu: Prof. Dr. Vjekoslav Vuković, bivši rukovodilac Sektora za borbu protiv organiziranog kriminala i terorizma u Ministarstvu sigurnosti BiH, Amela Hadrović-Hasanefendić, predsjednica "Sine Qua Non"; Andrijana Pisarević, novinarka portala Srpskacafe.com; Reuf Herić, predsjednik UO Udruženja privatnih elektronskih medija BiH – PEM; Helena Mandić, direktorica za emitiranje Regulatorne agencije za komunikacije; i Haris Hasić, Viši asistent Pravnog fakulteta Univerziteta u Travniku.

Adis Šušnjar, Udruženje/udruga BH Novinari

Događaji

07.06.2016.

Ministar unutrašnjih poslova RS Dragan Lukač posjetio Klub novinara Banjaluka

Predsjednik Kluba Siniša Vukelić upoznao je ministra Dragana Lukača sa inicijativom, koju su pred Ustavnim sudom RS pokrenuli Udruženje/druga BH novinari - Klub novinara Banja Luka i Transparency International BiH, za ocjenu ustavnosti pojedinih članova Zakona o javnom redu i miru, te da ta inicijativa još nije stigla na red za razmatranje.

[Detalji](#)

Zaštita autorskih i srodnih prava u BiH

Nedosljednosti u praksi oštećuju nosioce prava i državni proračun

Piše: Doc. Dr. Vjekoslav Vuković

Ovaj napis spada u kategoriju prethodnih priopćenja ili komentara na postojeće stanje u reguliranoj oblasti.

Rad nije izvorni znanstveni rad, te zahtijeva inovirano istraživanje tretirano na bazi podesnog uzorka, u odnosu na ranije periode, te komparativnu analizu u vezi primjene kao i razine primjene EU standarda u BH legislativu iz domene Zaštite autorskih i srodnih prava.

Prije svega valja napomenuti da je autorsko pravo skup pravnih normi koje uređuje društvene odnose u povodu stvaranja i korištenja autorskih dijela. Cilj ostvarivanja ovog prava jeste zaštita autorskog djela kojim sam autor – pisac, skladatelj, slikar, znanstvenik i dr, može živjeti od svog rada, odnosno intelektualnog proizvoda, kao jedne od pretpostavki gos-

Događaji

04.06.2016.

Marko Divković, novi predsjednik BHN

Novinar Marko Divković izglasan je za novog predsjednika Udruženja/udruge BH novinari (BHN), a Velida Kulenović za novu potpredsjednicu na Skupštini BH novinara održanoj na Jahorini.

Na Skupštini Udruženja izabrani su i novi članovi Nadzornog i Upravnog odbora, te Novinarskog vijeća časti. Više od 50 novinara iz svih dijelova BiH koji su učestvovali u Skupštini BH novinara dali su podršku radu Udruženja/udruge BH novinari i BHN klubovima novinara kao mehanizmima za zaštitu dostojanstva profesije, medijskih sloboda, profesionalnih i radnih prava novinara.

Ključni ciljevi u naredne četiri godine rada BHN-a biće unapređenje sindikalnog djelovanja novinara, jačanje Linije za pomoć novinarima, učešće u dopuni zakonskog okvira za medije, usavršavanje i edukacija novinara, jačanje klubova novinara, osnaživanje Fonda solidarnosti, samoodrživost Udruženja, razvoju saradnje sa udruženjima novinara iz regije i aktivnije djelovanje Novinarskog vijeća časti BHN.

[Detalji](#)

03.06.2016.

BHRT ne smije biti ugašen

Parlamentu Bosne i Hercegovine i drugim nadležnim institucijama u toku naredne sedmice biće upućen zahtjev za kratkoročnim rješenjem finansiranja BHRT-a naplatom RTV takse putem računa za struju, kako bi se spriječilo prekidanje emitovanja programa javnog emitera. Ovaj zahtjev su dogovorili i podržali učesnici ekspertske debate o budućnosti RTV servisa održane na Jahorini u organizaciji Udruženja/udruge BH novinari.

[Detalji](#)

Poruke sa ekspertske debate o opstanku javnog RTV servisa

19.05.2016.

Javni poziv za dostavljanje prijava na Novinarsku akademiju 2016

Pozivaju se studenti/ice novinarstva i komunikologije i mlade novinare/ke (do 35 godina starosti) iz BiH da se prijave na Novinarsku akademiju 2016 – ljetnu školu edukacije novinara i studenata novinarstva, koju BH novinari organiziraju po četvrti put.

Pojedinačna prijava na Novinarsku akademiju 2016. treba sadržavati: popunjen upitnik, motivacijsko pismo i pismo preporuke od najmanje dvije osobe iz medija i/ili fakulteta, odnosno studija novinarstva i komunikologije ili drugih fakulteta društvenog smjera.

Prijavu sa pratećim dokumentima treba dostaviti najkasnije do 15. juna 2016. putem e-maila na adresu: bhnovinari@bhnovinari.ba.

[Detalji](#)

21.05.2016.

Mediji treba da uče javnost toleranciji

Mediji i organizacije civilnog društva trebali bi da više stvaraju u javnom prostoru atmosferu prihvatanja drugog i drugačijeg, da uče javnost toleranciji, poručeno je sa debate „Saradnja medija i organizacija civilnog društva – Unapređenje kvaliteta medijskih sadržaja o

podarskog i kulturnog razvoja. Zaštita autorskog prava je moralna obveza visoke razine, te je stoga kao takva i normirana.

U središtu pozornosti jeste autorsko djelo koje načini čovjek odnosno fizička osoba koja svojim intelektualnim djelovanjem stvori to djelo, a koje mora biti izraženo u određenoj formi, kako bi isto postalo dostupno ljudskim čulima. To djelo mora biti originalno odnosno po svojim svojstvima različito od svih drugih djela, a čije tumačenje je prepušteno sudskoj praksi. Naime, do ovog i dolazi zbog ne postojanja jasne definicije plagijata u pozitivnom pravu Bosne i Hercegovine, te se sudska praksa većim dijelom odnosi na autorsko subjektivno pravo, prilikom analize spornih ili graničnih slučajeva. Ne zaboravimo da svaki autor uživa zakonom zaštićena moralna prava koja štite njegov stvaralački dignitet, pravo na objavljivanje djela, pravo na priznanje autorstva, pravo na poštivanje djela te imovinska prava autora kao što su: pravo umnožavanja djela, pravo distribuiranja djela, pravo priopćavanja djela javnosti, pravo emitiranja, te crpljenje ostalih prava koja proizlaze iz prava na reemitiranje, činjenje djela dostupnim javnosti, pravo sljedbenosti, te prava kod sekundarnih korištenja djela koje se radiodifuzno emitiraju.

Već samom analizom postojećih definicija uočavamo posebnu kompleksnost cjelokupnog sustava, a koji mora biti danas prilagođen europskim normama. Danas u ovom kontekstu promatramo Rezolucije, Ugovore i Direktive vezane za autorsko i srodno pravo (8 međunarodnih dokumenata), Uredbe i direktive vezane za žigove (3 međunarodna dokumenta), vezano za patente (7 međunarodnih dokumenata), topografija i poluvodički proizvodi (1 Direktiva), industrijski dizajn (2 Uredbe), oplemenjivačka prava na biljnu sortu (21 međunarodni dokument), provođenje prava intelektualnog vlasništva (12 međunarodnih dokumenata), te veliki broj EU acquies koji su i dalje u regulacijskom razvitku. Slijedom navedenog možemo kazati da je ova oblast na svjetskoj i EU razini dostatno uređena i da joj se posvećuje mnogo pozornosti a da broj međunarodnih dokumenata koji uređuje ovu oblast definitivno gore pobrojani, nije konačan.

Uzmemo li u obzir da je jedan od preduvjeta pristupanja BiH Europskoj uniji kao i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, Direktiva EC 2004/48, koja jasno navodi, da provedba prava intelektualnog vlasništva u BiH bude sukladna standardima EU, a što čini i sastavni dio Sporazuma o stabiliziranju i pridruživanju. Upravo stoga je uz pomoć projekata EU IPR, te Europske Komisije u BiH i izrađen prvi nacrt Strategije za provedbu prava intelektualnog vlasništva u BiH za period 2015-2020. godina., koja uključuje primjenu najvećih europskih standarda kao i predviđa adekvatne kontrolne mehanizme njihove provedbe u BiH.

U BiH sukladno odredbama Zakona o kolektivnom ostvarivanju autorskih i srodnih prava, Institut za intelektualno vlasništvo vrši kontroling i monitoring, nad adekvatnošću provedbe povjerenih poslova neovisnom i nepristranom te nadasve profesionalnom tijelu za ostvarivanje kolektivnih i srodnih prava, kako bi spriječilo bilo kakvu eventualnu štetu koja može nastati autorima glede bilo kakve uporabe njihovih dijela, vlastoručno povjerenih ovim tije-

Događaji

pravima, interesima i potrebama LGBT zajednice u BiH“ održane u Banjaluci.

Tokom debate, koju je organizovalo Udruženje/udruga BH novinari (BHN), istaknuto je da je potrebno više edukacije na fakultetima o LGTB temama i više tema o manjinskim grupama u medijskom prostoru. Milkica Milojević, predsjednica Udruženja BH novinari, kazala je da mediji moraju da budu odgovorniji i da ruše stereotipe.

Detalji

19.05.2016.

Mediji na balkanu zarobljeni klijentelizmom

Utvrđivanje vlasništva u medijima i uspostavljanje mehanizama za transparentno finansiranje medija iz javnih budžeta ključni su za sprječavanje klijentelizma u medijima i očuvanja novinarske profesije, poručeno je u Sarajevu sa debate o rezultatima mjerenja Indeksa klijentelizma u zemljama Jugoistočne Evrope. Učesnici debate iz BiH, Srbije, Hrvatske, Makedonije i Rumunije, upozorili su na konstantno urušavanje medija i novinarske profesije u regiji kao posljedice klijentelističkih odnosa vlasnika medija i političkih i ekonomskih centara moći. Munir Podumljak, direktor organizacije Partnerstvo za društveni razvoj (PSD) iz Zagreba, kazao je da su mediji na balkanu zarobljeni klijentelizmom i da gube svoju ulogu medijatora između vlasti i građana.

Detalji

lima na zaštitu. Ovo prvenstveno kada se govori o audio i vizualnim djelima.

Dosadašnja praksa je pokazala određene nedosljednosti, jer tijela u BiH koja su imala ili imaju izravne Sporazume sa AGICOA (Asocijacije za prikupljanje i distribuiranje prihoda od autorskih prava), te koje su uspostavile modele adekvatne i transparentne naplate ovih prihoda, te njihovog distribuiranja autorima, zbog pravnih neusklađenosti, određenih zlouporaba, donošenja infavorem, propisa nisu bili u mogućnosti zaštititi autora i njegovu prihodovnu stranu, kako u BiH tako u inozemstvu. Na ovaj način pogodovanjem određenim udruženjima koja nisu ispunjavala uvjete stvorila se nelojalna konkurencija među javnim emiterima, kabel operatorima, telekom operatorima, a sve kako bi određeni pružatelji usluga na tržištu BiH bili pogodniji, upravo za onu razlikovnu cijenu koju su dužni plaćati na ime naknade za emitiranje ili reemitiranje određenih zakonom zaštićenih autorskih dijela, posredstvom udruženja kojima je ovaj posao povjerio Institut za intelektualno vlasništvo BiH. Obzirom da danas govorimo o digitalnom svijetu ova prava se i protežu i na fotografska prava, autorizirane novinske i znanstvene članke, glazbu film i sve što danas možemo zamisliti u beskonačnom cyber prostoru. Ovakvo nezakonito pogodovanje dovodi posljedično do urušavanja konkurentnosti na tržištu, prouzrokujući štete po emitere, operatore koji svojim visokim cijenama ne mogu konkurirati „neplatišama“ autorskih prava, te na taj način gubitkom konzumenata, ostvarujući manju dobit, dovode do manjih poreskih i PDV obveza, gubitka radnih mjesta isl., dakle imaju izravan utjecaj na gospodarstvo u BiH.

Primjerice distribuiranje autorskog djela (audio, video, foto, tekst isl.) putem OTT platforme (Over the top content) ili jednostavno putem interneta ne podliježe obvezama plaćanja najma mreže za distribuiranje, i još kad dodamo ne plaćanje autorskih prava, naravno sve bez plaćanja poreskih obveza, ovakav distributer stječe akumulirani kapital kojim urušava konkurentnost drugih na tržištu npr. nižim cijenama usluge ili pak kupovinom prava za reemitiranje nekih programskih sadržaja koji drugi nemaju ili ulaganjem u širenje vlastite infrastrukture koju ne mogu pratiti današnji emiteri ili operateri. Današnji operateri koji redovito izmiruju sve gore navedene obveze gubeći klijente pa tako i marginu solventnosti, jednostavno dolaze u finacijske probleme, manju prihodovnu stranu, manje plaćenih poreskih obveza a potom i manje u proračunu u Bosni i Hercegovini.

Izravno su na ovaj način oštećeni nositelji prava prije svega, a preko neplaćenih poreskih obveza i sama Bosna i Hercegovina. Prema posljednjoj procjeni neovisne revizijske kuće DELOITTE došlo je do umanjavanja tržišne vrijednosti BH Telecoma za 150 mil KM, s obrazloženjem kako će doći do migracije korisnika, kao posljedice svega ranije u tekstu navedenog.

Nameće se jasan zaključak, a to je da su pojedinci ili pak udruženja, štiteći određene kategorije autora ili interese pojedinih operatora, ne naplaćujući autorska prava kako za djela, emitiranje ili reemitiranje, o čemu je bilo riječi, urušili konkurentnost na ovom tržištu u Bosne i Hercegovini, te posljedično izravno narušili prava autora, a tako i povrijedili prava drugih što se u konačnici odrazilo na velike proračunske nedostatke. Tek znanstveni pokazatelji koji se trebaju temeljiti na uporednim analizama mogu dovesti do pokazatelja o razmjerima posljedica, napose ukoliko se uzme da je danas broj stvarnih korisnika u porastu.

Rješenje leži u činjenici strogog pridržavanja EU Direktiva i standarda u ovoj oblasti čime se paralelno štiteći prava autora štite i prava korisnika.

Zaštita autorskih i srodnih prava u BiH

Pravna regulativa u oblasti autorskog i srodnih prava i stepen zaštite autorskog i srodnih prava

Piše: Amela Hadrović-Hasanefendić

Koliko smo puta u prvoj deceniji nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma čuli riječi „informatičko društvo“? Koliko smo puta u drugoj deceniji od Dejtona čuli riječi „Društvo znanja“ ili na početku treće dekade riječi „Kreativna industrija“? Prosperitet i ekonomski razvoj svake zemlje prvenstveno zavisi od stepena zaštite prava intelektualnog vlasništva koje pod tim nazivom obuhvata dvije skupine prava: Autorsko i njemu srodna prava kojim se uređuju i štite individualne duhovne tvorevine sa područja književnosti, nauke i umjetnosti i industrijsko vlasništvo koje obuhvata patente, žigove, industrijski dizajn, geografske oznake porijekla. Prelaskom iz industrijskog u digitalno doba počev od 1991. godine globalno su stvarane pravne pretpostavke kao odgovor na izazove digitalne ere. Digitalizacija se globalno uvukla u sve pore života i olakšala brzo prekogranično širenje znanja i informacija što je doprinjelo stvaranju novih poslovnih modela baziranih na intelektualnom vlasništvu i informacionim tehnologijama, i naravno stvaranju novih vrijednosti. Kreativni rad iz svih oblasti stvaralaštva je preuzeo primat razvoja što je nametalo potrebu osiguravanja jače i šire zaštite umnog rada kao i proširivanje zaštite na nove načine korištenja proizvoda ljudskog uma. Novom dobu više nije odgovarao zastarjeli tradicionalni model ostvarivanja prava jer je za digitalno doba postao preglomazan, skup, trom i neefikasan. Kako bi se podržao razvoj i stvarale nove vrijednosti, stvarani su i novi modeli i standardi poslovanja, a za poticaj stvaralaštva u autorsko i srodna prava su uvedena i druga prava koja se razlikuju od autorskog prava jer ta nova prava ne sadrže imovinsko-pravna i lično-pravna ovlaštenja, već se svode samo na pravo na naknadu. Trajanje autorskog prava je produženo sa 50 na 70 godina od smrti autora, te produžen rok zaštite srodnim pravima.

Prvi značajni globalni iskorak za zaštitu prava intelektualnog vlasništva u novoj digitalnoj eri, napravljen je Sporazumom o trgovinskim aspektima intelektualnog vlasništva Svjetske trgovinske organizacije (WTO - TRIPS) iz 1996. godine koji zahtjeva oštre ali fer sankcije koje će odvracati od zloupotrebe prava, visoke civilne kazne, kao i carinske mjere, jer je postalo mnogo lakše krijumčariti optičke diskove, nego što je to bio slučaj sa analognim audio i video kasetama. Kada govorimo o autorskom i srodnim pravima, pored TRIPS-a, neizostavno se moraju navesti i dva Ugovora Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo o autorskom i srodnim pravima (WIPO Ugovori) iz 1996. godine, poznatiji kao internet ugovori. U globalnom kontekstu, gledajući BiH ona je preuzela međunarodne obaveze pristupanjem i ratifikacijom svih međunarodnih ugovora i konvencija u području autorskog i srodnih prava, a svoje zakonodavstvo usklađivala etapno. Težnjom za pridruživanjem EEZ, počev od 2002. godine, BiH je svoje zakonodavstvo iz područja autorskog i srodnih prava usklađivala za zakonodavstvom EU izraženim u direktivama (*acquis communautaire*).

Činjenice govore slijedeće: BiH u oblasti autorskog prava nikada nije imala pravnu prazninu. Jednako kao i druge zemlje nastale raspadom bivše Jugoslavije i BiH je prvo preuzela savezni zakon o autorskom pravu iz 1978, sa izmjenama i dopunama iz 1986. i 1990. godine. Taj zakon je uređivao samo prava autora, dok je izmjenama i dopunama iz 1990. uvedeno i pravo umjetnika izvođača kao srodno pravo, dok druga srodna prava nisu bila ni predviđena. Prvi svoj zakon kojim je izvršeno usaglašavanje sa TRIPS-om, WIPO ugovorima i zakonodavstvom EU, BiH je usvojila 2002. godine. Njime su proširena srodna prava i unesena prava na nove vrste djela kao što su kompjuterski programi i baze podataka, te produžena zaštita sa 50 na 70 godina od smrti autora. Tom modernizacijom zakona je uhvaćen korak sa ostatkom modernog svijeta. U cilju unapređivanja individualnog i kolektivnog ostvarivanja prava uvedeno je da autor svoja prava može ostvarivati sam ili putem zastupnika, a za pravna lica koja autori ovlaste, uvedene su dozvole za obavljanje djelatnosti ostvarivanja autorskog i srodnih prava koje su se mogle izdati samo ako su ispunjeni stručni kriteriji koji su podrazumjevali osigurano znanje iz domaćeg i međunarodnog prava, tehnike ostvarivanja prava, znanje iz finansijskog prava u vezi sa ostvarivanjem prava, znanje stranih jezika i praksa od 2 godine u ostvarivanju prava, što je u skladu sa uporednim pravom bilo logično uređeno zakonom i jednim opštim aktom. Ovaj zakon je bio u primjeni sve do 2010. godine, kada se uvodi potpuno nova pravna regulativa.

Novi zakoni su proširili autorsko i srodna prava i sa drugim pravima, koja su se od 11. avgusta 2010. godine mogla početi ostvarivati. Novim uređenjem kolektivnog ostvarivanja prava, BiH je spriječila

Saopćenja za javnost

31.05.2016.

Protest zbog odluke UO BHRT o privremenoj obustavi produkcije programa

Udruženje/udruga BH novinari uputilo je javni protest članovima Upravnog odbora BHRT zbog donošenja odluke o privremenoj obustavi produkcije programa ovog javnog servisa nakon 30. juna 2016. godine. Upućen je zahtjev za hitno povlačenje ove odluke i donošenja drugih mjera za spašavanje BHRT od finansijskog i programskog kolapsa. Te mjere podrazumijevaju odgovorno, profesionalno i zakonito djelovanje Upravnog odbora koje će uključivati formiranje kriznog menadžmenta ili privremene uprave BHRT, te pokretanje zakonskih procedura za neodložnu i prinudnu naplatu dugovanja od RTRS i RTV Federacije BiH.

[Detalji](#)

18.05.2016.

Novinarska udruženja iz regije osudila medijske pritiske na Nezavisno udruženje novinara Srbije

Udruženje/udruga BH novinari, Sindikat media Crne Gore, Hrvatsko novinarsko društvo, Udruženje novinara Kosova i Udruženje novinara Makedonije najoštrije su osudili neprimjerene medijske pritiske na Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), na njegove članove i najuže rukovodstvo.

Novinarska udruženja iz BiH, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore i Kosova iskazala su punu solidarnost sa članovima NUNS –a, dala im punu podršku u borbi za slobodno, odgovorno i etično novinarstvo - lišeno svake mržnje i posvećeno demokratskim vrijednostima.

[Detalji](#)

rad savremenih poslovnih modela primjerenih digitalnom dobu koji su u ostatku svijeta postali standard i nužnost, što je u startu ukazivalo na mogućnost nastajanja nepopravljivih šteta, pa je zakonodavac namjeravao godinu dana po stupanju na snagu novih zakona da preispita efekte pojedinih zakonskih rješenja. Na žalost, ni do sada to nije učinjeno. Naime, novom regulativom oblast autorskog i srodnih prava je uređena u dva zakona koji se primjenjuju zajedno, s tim da je iz Zakona o autorskom i srodnim pravima „iščupan“ jedan način ostvarivanja prava – kolektivno ostvarivanje prava za koje je uveden monopol tako da za istu vrstu prava na istoj vrsti djela može postojati samo jedna kolektivna organizacija čiji pravni oblik mora biti udruženje registrovano za područje cijele BiH. Za provedbu zakona je predviđeno donošenje 6 opštih akata, a zbog očigledne prenormiranosti propisano da u slučaju sukoba odredbi zakona u odnosu na međunarodno pravo prioritet u primjeni imaju međunarodni ugovori kojima je pristupila BiH. Po zakonu je određeno da se pojedina prava mogu početi ostvarivati nakon proteka godine dana od dana stupanja na snagu zakona, a neka prava tek nakon proteka tri godine. Takođe se zakonom upućuje na primjenu drugih zakona, kao npr. Zakona o nasljeđivanju. Stvorene su i obaveze za stvaranje prepostavki za zaštitu prava obavezivanjem usaglašavanja entitetskih zakona, uključujući i Distrikt Brčko koji se odnose na rad i ovlaštenja tržišnih inspekcija, te formiranje novog kvazi državnog tijela za rješavanje tarifnih sporova. Svjesno je unesena i neprevodiva odredba po kojoj se privredno društvo mora transformisati u udruženje, što je po važećim zakonima nemoguće.

Kvalitet svakog zakona se mjeri očekivanim efektima, što se odnosi i na novu pravnu regulativu. Za razliku od zakona iz

2002. godine koji je dao očekivane rezultate i za autore i za državu tako što su se efikasno počela ostvarivati i štiti autorska prava domaćih i stranih autora i počeli plaćati porezi po tom osnovu, nova pravna regulativa je u praksi stvorila opšti kaos pod plaštom Instituta za intelektualno vlasništvo BiH koji od svog osnivanja 2004. godine ni do danas nema zaposlenu osobu za područje autorskog prava. Oblast je prepuštena stručnom saradniku za srodna prava uposlenom u Institutu 2010. godine.

Govoreći riječima činjenica, od stupanja na snagu novih zakona i propisa koji uređuju oblast autorskog i srodnih prava, već 6 godina ti zakoni i propisi nisu opravdali očekivanja. Još uvijek, ni nakon proteka 6 godina ni u začetku nije ostvarivanje drugih prava priznatih zakonom, kao što je pravo posudbe, pravo slijeđenja originalnih likovnih djela, pravo na naknadu od privatne i druge vlastite upotrebe djela (private copying), prava autora djela stvorenih u radnom odnosu, prava izdavača, pravo reproduciranja aktuelnih novinskih i sličnih članaka o tekućim pitanjima u pregledima takve štampe (kliping), a novac koji je predviđen za njih propada, pa ni država ne ubire pripadajuće poreze. Isto, tako nije ni u začetku omogućeno ostvarivanje četiri prava koja se ex lege moraju obavezno kolektivno ostvarivati putem posebnih organizacija koje su se morale osnovati za tu namjenu, pa se štete mogu izraziti u desetinama miliona KM.

Oduzimanjem ovlaštenja Institutu za intelektualno vlasništvo BiH za davanje dozvole za obavljanje djelatnosti ostvarivanja autorskog i srodnih prava na temelju stručnosti i praktičnih znanja, a davanjem ovlaštenja za davanje dozvole za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskog i srodnih prava na osnovu ispunjavanja formalnih uslova, te diskrecionih prava za donošenje odluka, pokazalo se kao izrazito štetno i opasno. Evidentno je i u javnosti poznato da se primjena novih zakona svela samo i isključivo na odbijan-

je zahtjeva za izdavanje dozvola, oduzimanje dozvola postojećim organizacijama i neselektivno izdavanje dozvola amaterima umjesto struke. Ovo potvrđuju i Izvještaji Instituta koji se odnose na stanje u području autorskog i srodnih prava, u kojima se tretira samo i isključivo kolektivno ostvarivanje prava.

De facto, od donošenja novih zakona postalo je jasno da Institut ignoriše prava autora sa područja književnosti, nauke i umjetnosti. Institut svu pažnju fokusira na muziku, estradu i ad hock osnovana udruženja za kolektivno ostvarivanje prava, što za posljedicu ima da se kreativna industrija svela na hiperprodukciju jednokratnih festivala i živu izvedbu muzičkih djela na koncertima, naplatu analognog emitovanja i korištenje snimljenih izvedbi muzičkih djela putem analognih tehničkih uređaja u ugostiteljskim i smještajnim objektima te trgovačkim centrima. Stvaralaštvo sa područja književnosti, nauke i umjetnosti koje najviše i najznačajnije doprinose razvoju kreativne industrije se time sistemski praktično guši. Generacijama koje su rođene 1996. godine u digitalnoj eri širenja interneta, CD playera, Play Station-a i multimedijalnih djela, MP3 i MP4 uređaja, mobitela, USB-ova, tableta... Generaciji koja funkcioniše putem društvenih mreža, a informiše putem web portala, školuje on-line putem distance learning sa knjigama na *cloud*-u, koja sadržaje koji sadrže autorsko i srodna prava kupuje i plaća putem interneta, rad Instituta po dobivenim ovlaštenjima je samo poticaj za napuštanje zemlje.

Možemo zaključiti da BiH ima nove zakone, koji su istina sadržajno usaglašeni sa međunarodnim pravom, ali su u poslovnom, pravnom i političkom ambijentu koji vlada u BiH, zapravo u praksi neprovođivi, zbog čega su mrtvo slovo na papiru. Zbog toga, već 6 godina tapkamo u mjestu, nastojeći da postignemo ono što smo već postigli od 2002. do 2010. godine, a autori i nosioci prava srodnih autorskih prava trpe štete koje se mogu izraziti u desetinama miliona, što je stvarni efekat novih zakona. Korist od novih zakona imaju samo oni korisnici autorskih i srodnih prava koji su donedavno grubo kršili ta prava a kojima je Institut svojom dozvolama izdatim po novim zakonima povjerio upravljanje pravima.

Moja fotografija, svačija imovina

Piše: Andrijana Pisarević

Ono što se objavi na internetu, pripada svima. Ovim riječima bi se najjednostavnije mogao opisati naš odnos prema fotografiji i njenim autorima u BiH. Oni sami svoje fotografije u šali nazivaju „opštenarodnom imovinom“ i to zbog nepostojanja ozbiljne regulative i zaštite u ovoj oblasti.

I u pravu su. Potrebna su samo dva klika da nečije autorsko djelo, nastalo kao rezultat višegodišnjeg rada, učenja i školovanja, ulaganja u opremu i muke oko obrade dobijenog snimka, postane tuđe, bez ikakve nadoknade i potpisivanja onoga ko je sliku stvorio. Fotoreporteru u BiH se sve više tretiraju kao fotografu i hobistu, a njihove slike, nastale na kiši i na suncu, i poslije višesatnog čekanja da se neka važna ličnost pokaže pred objektivima, za sekundu se prenesu dalje i postanu ilustracija na portalu ili u novinama, i to potpuno besplatno.

Iako formalnopravno zaštićene Zakonom o zaštiti autorskih i srodnih prava u BiH, fotografije i njeni autori i dalje stoje na vjetrometini, a o njih se „očeše“ ko stigne, čerupajući dio po dio njihovog stvaralaštva bez pitanja i plaćanja. Zaštita je samo deklarativnog karaktera, ozbiljnog djelovanja nema. Fotografije se „skidaju“, „šeruju“ i „kače“ a da niko ni ne pomisli da li iza njih stoji autor čija se prava upravo tako narušavaju. Lične fotografije koje su takođe autorsko djelo, iako privatne, za tili se čas raznesu na internetu u slučaju da lica postanu akteri neke priče. Ni to ne bi smjelo da se radi bez odobrenja onoga ko je postavio slike, posebno ne kada se radi o ličnim fotografijama, jer se ovdje narušavaju ne samo autorska, već i prava na privatnost.

Apsurdno je da u eri kada je fotografija postala gotovo bitnija od teksta, ne postoji ni minimalna zaštita njenih autora. U Evropi i svijetu svakako postoji i odavno se štiti ovaj vid autorstva, ali prema svim pokazateljima, BiH je daleko iza modernih regula. Daleko strožiji stav imamo prema plagiranju tekstova, dok se prenošenje fotografije bez saglasnosti autora ili barem potpisivanja, uopšte ne smatra krađom, iako je

Mediji o medijima

13.06.2016.

Jusko: Državna televizija se ne smije ugasiti, sve je u rukama Parlamentarne skupštine BiH

Ministar prometa i komunikacija BiH Ismir Jusko u razgovoru za Klix.ba kazao je da će učiniti sve da državna televizija ne bude ugašena, ali da je sve u rukama osnivača, odnosno Parlamentarne skupštine BiH.

[Detalji](#)

09.06.2016.

BHRT odgovorio na optužbe FTV-a: Precizirajte ko, kada, gdje i kome je prijetio

Na optužbe iznesene u saopštenju Poslovnog odbora RTV Federacije BiH kako BHRT, navodno, prijeti da će umanjiti produkcijske kapacitete i emitovanje programa RTV Federacije BiH, što procjenjuju kao najavu krivičnog djela, generalni direktor BHRT-a je zatražio da se ozbiljnim argumentima precizira ko, kada, gdje i kome je prijetio.

[Detalji](#)

31.05.2016.

Mijatović: Gašenje javnog emitera u BiH nije rješenje niti opcija

Predstavnica OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović ponovo je pozvala vlasti u BiH da hitno djeluju u vezi sa sistemom javne informiranja u BiH, nakon odluke Upravnog odbora BHRT da obustavi sve programe od 30. juna ove godine.

– Čak i privremeno gašenje programa uskraćuje prava građana da dobiju ključne javne informacije i ne bi trebalo da bude viđeno kao rješenje za finansijske teškoće – istakla je Dunja Mijatović napominjući da se situacija može riješiti jedino potpunom provedbom zakona.

[Detalji](#)

27.05.2016.

Formirano Udruženje komercijalnih medija

Udruženje komercijalnih televizija (UKT) u Bosni i Hercegovini održalo je 26. maja 2016. godine skupštinu novoformiranog Udruženja komercijalnih TV stanica u BiH. U cilju zastupanja i zaštite zajedničkih interesa prema državnim organima, nadležnim ministarstvima, Regulatornoj agenciji za komunikacije, kao i prema marketinškim agencijama naglašena je važnost organiziranja komercijalnih televizija.

[Detalji](#)

26.05.2016.

Sindikata radnika u BHRT-u: entitetski emiteri

Upravni odbor Samostalnog sindikata radnika u BHRT-u zahtijeva da se do 31. maja ove godine počne rješavati problem dugogodišnjih dugovanja entitetskih javnih RTV servisa, koji su navedeni u finansijskom izvještaju BHRT-a za 2015. godinu. Sindikat ističe da su za naplaćenu RTV taksu putem inkaso službi, koju su zadržali za sebe i nisu uplatili na račun BHRT-a, RTV FBiH dužna 2,5 miliona KM, a RTRS 8,5 miliona KM.

[Detalji](#)

za kršenje ovog prava predviđena kazna od 1000 do 200.000 KM. Niko nikada nije kažnjen, ali zakon i kazne postoje, pa je to valjda dovoljno da se pohvalimo evropskim standardima.

Teorija govori da se u ovoj oblasti autorska prava krše zbog neznanja i nesvjesnosti da se ono povređuje. Ovo drugo obično se odnosi na sadržaje na internetu i opšteprihvaćen pristup da sve što se nađe tamo, svima stoji na raspolaganju za upotrebu.

Mnogo je teže kada se autorska prava krše namjerno. Svjesni da gotovo nema fotografa koji će zbog krađe slike potegnuti tužbu na neki mediji, dolazimo u situaciju da se ova djela preuzimaju svakodnevno i bez imalo ustezanja. Povremena intervencija u smislu insistiranja da se autor potpiše pod sliku i dalje ostaju na dobroj volji medija koji je preuzima, da li će ili neće da uvaži njegovu želju. I na tome se obično ostaje. Nijedan fotograf nema novca da uloži u tužbu kako bi se zaštitio, pa krađe slika uglavnom prolaze nekažnjeno ili uz poneki ljutiti telefonski poziv.

Mediji plaćaju novinarima više cijene za tekstove, dok se snimanje fotografija uopšte ne cijeni, iako nijedan tekst bez prave ilustracije neće sigurno neće biti toliko čitan. Samo izuzetno se plaćaju fotografije i to češće za printana izdanja. Novine su pažljivije prema autorima, ali ni to nije slučajno. Portali ih uglavnom samo preuzimaju, bez ikakvog kontakta sa autorom, često sa njihovih profila na društvenim mrežama. Ako operišemo cifrom da u BiH ima oko 1000 „njuz“ portala, a samo dvadesetak njih ima elemente prave redakcije sa zaposlenim fotografima, onda dobijamo rezultat da se barem 980 njih bavi prenošenjem vijesti. To dalje znači da svaki od njih barem 50 puta preuzima neku sliku i automatski krši autorska prava fotografa.

Fotoreporteri koji su druženje sa kamerom odabrali kao životni poziv na pitanje da li se isplati to što rade, govore da da, ali tek kada slikaju svadbe, maturalne zabave i rođendane. Od toga žive. Izvještavanje u slici za medije je više stvar zadovoljstva, a malo ko od njih ima neke finansijske koristi, i to uglavnom ako se stalno ili honorarno zaposle u ovim kućama. Fotografi nisu najbolje organizovani, pa ni nemaju načina da zajedno nastupe i zaštite se od krađe autorskih djela. Nije rijetkost i da ne znaju na šta imaju pravo niti kakva pravila važe u oblasti autorskog zakonodavstva. Ako ih i plate, po slici dobiju pet do deset maraka, a za ekskluzivne fotografije i do 50 KM. Novinari za jedan tekst obično naplate od 50 do 100 KM, a ekskluzivni i po nekoliko puta više.

Razlike u zaradama se vide od grada do grada, kao i među entitetima. Novinar dopsinik iz manjeg mjesta obično je i fotograf, pa kada pošalje tekst za koji ga plate dvadesetak maraka, fotografije uglavnom dostavlja gratis. Onaj u većem gradu ima ponekad priliku da proda sliku za isti iznos a da mu tekst nije ni potreban. Fotografi iz Banjaluke kažu da su njihovi honorari daleko niži od kolega u Sarajevu i da zarade i do četiri puta manje. Jedini fotografi koji mogu da zarade dobru platu od ovog posla, tvrde oni, ne žive u BiH, već u Hrvatskoj i Sloveniji.

Autorska fotografija BiH ipak postoji i ona se može zaštititi u Institutu za intelektualno vlasništvo BiH. Da bi se to uradilo, potrebno je platiti 30 KM za registrovanje djela. Bez ovoga se teško dokazuje vlasništvo, pa se fotografi štite formatom, čuvajući za sebe „raw“ a dajući za objavu „jpg“. Dodatni problem imaju fotoreporteri dnevnih medija, koji ne mogu da zaštite toliki broj svojih djela, pa zbog čega je postao popularan „watermark“, vodeni žig preko slike sa logom medija, pa onaj ko je prenosi, mora da reklamira drugi medij ili da moli autora za posuđivanje.

Konkursi

Javni poziv za dostavljanje prijava na Novinarsku akademiju 2016

Pozivaju se studenti/ice novinarstva i komunikologije i mlade novinare/ke (do 35 godina starosti) iz BiH da se prijave na Novinarsku akademiju 2016 – ljetnu školu edukacije novinara i studenata novinarstva, koju BH novinari organiziraju po četvrti put.

Pojedinačna prijava na Novinarsku akademiju 2016. treba sadržavati: popunjen upitnik, motivacijsko pismo i pismo preporuke od najmanje dvije osobe iz medija i/ili fakulteta, odnosno studija novinarstva i komunikologije ili drugih fakulteta društvenog smjera.

Prijavu sa pratećim dokumentima treba dostaviti najkasnije do 15. juna 2016. putem e-maila na adresu: bhnovinari@bhnovinari.ba.

[Detalji](#)

Portal Klix.ba traži novinare i urednike deska

[Detalji](#)

I tu je bitno da se zna razlika između autorskog i vlasničkog prava. Autor fotografije je nosilac autorskog prava, dok vlasničko može da se prenese na medij ili na treće lice. Autorsko pravo ne može da se prenese, a vlasničko može i ono ima određen rok trajanja a može da se ograniči i uslovima. Iako autorsko pravo po zakonu traje 70 godina nakon smrti autora, za fotografiju u BiH se može reći da ono traje do trenutka „aplouda“ na internet. Nakon toga postaje svačija i tako će i ostati dok se njeni autori ne organizuju i zatraže zaštitu za svoja prava.

Odnos radija i televizije prema autorskim i srodnim pravima u BiH

Piše: Reuf Herić

Vrste prava sa kojima se najčešće susreću radiostanice i televizije

Radiostanice i televizije u svom radu, emitujući muziku i propagandne poruke, nužno imaju dodira sa korištenjem tuđeg vlasništva koje je zaštićeno kroz autorska, izvođačka i fonogramska prava.

Autorska prava se odnose na vlasništvo nad tekstom, muzikom i aranžmanom muzičkog djela. Nosiocima ovih prava u Bosni i Hercegovini štiti Specijalizovano pravno lice – Asocijacija kompozitora-muzičkih stvaralaca (AMUS). Svoj odnos spram medija su uredili Kolektivnim ugovorom od 01.10.2012. godine.

Izvođačka prava se odnose na vlasništvo nad izvedenim muzičkim djelom snimljenim na (digitalni ili analogni) nosač zvuka. Skraćeno govoreći, nosioci ovog prava su pjevači i svirači. U BiH njih štiti Udruženje „AIS“ – Asocijacija izvođača i svirača. Svoj odnos spram medija su uredili Kolektivnim ugovorom od 19.11.2015. godine.

Fonogramska prava se odnose na vlasništvo nad snimkom izvedenog muzičkog djela. Skraćeno govoreći, nosioci ovog prava su produkcijske ili diskografske kuće koje u svojim studijima realizuju produkciju muzičkog djela. U BiH njih štiti Udruženje za zaštitu prava proizvođača fonograma – „FONOGRAM“. Svoj odnos spram medija su uredili Kolektivnim ugovorom od 11.05.2016. godine.

Bilo koje fizičko ili pravno lice može otkupiti od vlasnika njegovo pravo i tako postati nosilac jednog ili više prava nad nekim muzičkim djelom. Imamo primjere i u BiH da je jedno lice vlasnik sva tri navedena prava na jednom ili više muzičkih djela.

Od 1995. do 2010. godine je bilo niz problema između autora sa prve strane, agencije koja je autore do tada zastupala (SQN) sa druge strane, zastupnika srodnih prava sa treće strane i medija sa četvrte strane. Međutim, rješavanje najvećeg dijela tih problema je započelo usvajanjem Zakona o autorskom i srodnim pravima i Zakona o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava objavljenim u Sl. glasniku BiH br. 63/10, 03.08.2010. godine.

Obaveze Javnog servisa prema autorskim i srodnim pravima

Javni servis (BHRT, FRTV i RTRS) emituje muziku, pa ima obavezu plaćati naknadu autorima, izvođačima i proizvođačima fonograma. Međutim, Javni servis neplaća svoje obaveze po ovom osnovu, a sami nalaze razloge u svom teškom finansijskom stanju i čekanju na Zakon o Javnom servisu. Ovo stanje proizvodi veliki revolt kod onih privatnih medija koji su u proteklim godinama plaćali značajne sume za ove naknade, a pogotovo kod onih televizija koje su sudskim presudama platili za autorsku naknadu desetine i stotine hiljada KM. Revolt nije usmjeren ka Javnom servisu, nego ka agenciji koja zastupa autore (nekada SQN a danas AMUS).

Međutim, obzirom da Javni servis predstavlja posebnu, zakonom utvrđenu oblast, mislim da ostali mediji (privatne, općinske i kantonalne televizije i radiostanice) trebaju voditi brigu o svojim naknadama za autorska i srodna prava, a odnos između Javnog servisa i agencija koje štite autorska i srodna prava neka ostave njima za uređivanje.

Obaveze radiostanica i televizija u BiH prema autorskim i srodnim pravima

Po dozvoli Regulatorne agencije za komunikacije u BiH putem zemaljske radiodifuzije emituju (bez Javnog servisa) 43 televizije i 145 radiostanica (139 standardni radio, 2 srednji talas, 4 neprofitni radio). Kablovskim sistemom u BiH emituje još novih tridesetak televizija koje imaju jedan ili više kanala. Svi gorenavedeni mediji su dostupni, poznata je njihova adresa. Agencije koje štite autorska i srodna prava ih kontaktiraju, pa znači da imaju klasičan dužničko – povjerilački odnos kao u svakom poslu. Taj odnos je regulisan gorenavedenim Zakonima i Kolektivnim ugovorima.

Veliki broj medija ima potpisane pojedinačne ugovore sa agencijama koje štite autorska i srodna prava i time su definisali obaveze. Mali broj medija smatra da ne treba izmirivati obaveze za autorska i srodna prava i svoje stavove brani na sudu ili nekim drugim putem.

Međutim, postoji veliki broj bh. radiostanica i desetak televizija koje svoj program, i to uglavnom muzički, emituju isključivo putem interneta. Uglavnom svoje prihode od emitovanja ne legalizuju (prihoduju „na crno“). Neki od ovih medija su registrovani kao agencija, ali većina nema zakonsku registraciju. Bez obzira na to njih je moguće pronaći i kontaktirati. Ipak, agencije koje štite autorska i srodna prava još nisu počele komunicirati sa ovim medijima radi naplate svoje naknade.

Kada uzmemo sve u obzir, agencije naplaćuju naknadu za autorska i srodna prava isključivo od registrovanih privatnih, opštinskih i kantonalnih medija koje emituju program po dozvoli RAK-a. Zbog neefikasnosti agencija Javni servis i ostali mediji su izbjegli plaćanje.

Zaključak

Materija autorskih i srodnih prava zakonski je bolje regulisana u BiH nego u bilo kojoj zemlji regije. Zakoni i Kolektivni ugovori jasno definišu odnose medija sa jedne strane i agencija koje štite autorska i srodna prava sa druge strane. Od savršenog funkcionisanja dijeli nas rješenje slijedećeg:

- Stari sudski sporovi koje vodi SQN kao bivša agencija za autorska prava su u velikom broju još aktivni. Neću upasti u grešku da komentarišem sudske odluke, ali u najmanju ruku bi mnoge završene i nezavršene sporove SQN-a sa medijima trebalo ponoviti i sa puno većom pažnjom primjeniti zakon i ustanoviti postojanje aktivne i pasivne legitimacije strana u sporu. Osim toga, u ovim sporovima je nepoznato da li je novac naplaćen putem suda dospio do svog vlasnika – autora.

- Agencije koje štite autorska i srodna prava imaju vrlo malo potpisanih ugovora sa ostalim korisnicima i vrlo lošu naplatu naknada od istih (ugostiteljski objekti, koncerti, zabave, hoteli, prevoznici, tržišni centri,...). U ukupnom prihodu agencija naplaćena naknada od medija treba učestvovati sa 7 – 10% (obzirom na tržišno stanje, finansijsku moć i broj medija). Stoga fokus problema ne treba biti na medijima nego na svim obveznicima plaćanja naknade autorima, izvođačima i proizvođačima fonograma.

- Agencije koje štite autorska i srodna prava nemaju kvalitetnu komunikaciju sa onim medijima koji ne plaćaju naknadu. U većini slučajeva razgovorom mogu riješiti nesuglasice, potpisati pojedinačne ugovore i početi sa naplatom naknade. A sa onim vrlo malim bojem medija, koji traže načina da nepravedno izbjegnju plaćanje svoje obaveze, problem treba riješiti na sudu. Sud će donijeti rješenje po zakonu.

- Novi sporovi između medija i agencija koje štite autorska i srodna prava od dana donošenja Zakona 2010. godine do danas su malobrojni. Međutim, sud veoma sporo rješava ove sporove i sporo sprovodi Zakon o autorskom i srodnim pravima, Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava i Kolektivne ugovore.

Medijsko tržište BiH je veoma siromašno, neuređeno i nezaštićeno, možda i najlošije u Evropi. U takvim uslovima mediji su prvi sklopili ugovore sa autorima, izvođačima i proizvođačima fonograma. Otvoreno su ponudili saradnju na planu međusobnog razvoja i podrške. Mislim da ove dobre namjere treba iskoristiti.

Najava događaja

- **Debata** “Odgovornost i uloga medija i organizacija civilnog društva u procesu reintegracije i održivog povratka”; Stolac, 17.06.2016 i Prijedor, 23.06.2016.

- **Novinarska akademija 2016** – ljetna škola edukacije novinara i studenata novinarstva, od 25. juna do 5. jula 2016. godine.

Nadležnosti RAK-a u oblasti autorskih prava

Piše: Helena Mandić

Ovlasti Regulatorne agencije za komunikacije (Agencija) u vezi sa zaštitom autorskih prava koje proističu iz Zakona o komunikacijama („Službeni glasnik BiH”, broj 31/03, 75/06, 32/10 i 98/12) su ograničene i ne podrazumijevaju nadležnost za provođenje zakona iz oblasti zaštite autorskih i srodnih prava.

Zakon o komunikacijama BiH u članu 3. stav 4. tačka d), propisuje:

4. Vijeće ministara i Agencija, u skladu s pojedinačnim nadležnostima definiranim ovim zakonom, preduzimaju sve razumne mjere za ostvarenje sljedećih ciljeva:

d) zaštita autorskih prava i drugih prava na intelektualnu svojinu, kao i ličnih podataka i privatnosti;

Navedena odredba ne propisuje isključivu nadležnost Agencije u polju zaštite autorskih prava, niti je u Zakonu dalje definisano na koji način i u kojem obimu Agencija ima nadležnosti po pitanju zaštite autorskih prava.

Stoga je Agencija i nakon usvajanja Zakona o komunikacijama nastavila sa ranije uspostavljenom praksom koja podrazumijeva rješavanje prigovora u vezi sa neovlaštenim korištenjem zaštićenog djela. U najkraćem, Agencija, po primljenom prigovoru, od nosioca dozvole traži dostavljanje dokaza o stečenom pravu na osnovu obaveze ugrađene u odgovarajuće regulatorne dokumente, prateći pri tome relevantne zakonske odredbe koje regulišu tu materiju.

Pravilom 77/2015 o pružanju audiovizuelnih medijskih usluga (član 19.) („Službeni glasnik BiH”, broj 3/16) i Pravilom 76/2015 o pružanju medijskih usluga radija (član 18.) („Službeni glasnik BiH”, broj 3/16) propisana je obaveza nosioca dozvola Agencije u smislu posjedovanja dokaza o pravu na emitovanje materijala zaštićenog autorskim ili drugim pravima. U pogledu distribucije, u skladu sa Pravilom 56/2011 o dozvolama za distribuciju audiovizuelnih medijskih usluga (član 7) („Službeni glasnik BiH”, broj 98/11 i 52/15), operateri su obavezni dostaviti Agenciji izjavu o stečenom pravu nad programima koje dobijaju na osnovu potpisanih ugovora/saglasnosti o distribuciji sa vlasnicima programa ili njihovim ovlaštenim zastupnicima.

Pravila i propisi Agencije, kada je u pitanju zaštita autorskih prava, ne definišu niti određuju način na koji se ostvaruje zaštita autorskih ili srodnih prava, već se isključivo utvrđuje da li korisnik dozvole Agencije ima ugovor o korištenju zaštićenog djela. Agencija, po službenoj dužnosti, pokreće preliminarni postupak ispitivanja mogućeg kršenja pravila i propisa Agencije, iniciran prigovorom koji mora sadržavati elementarne podatke o autoru, autorskom djelu, nazivu stanice, te datumu i okvirnom vremenu emitovanja zaštićenog materijala imajući u vidu period u okviru kojeg su stanice dužne čuvati programsku arhivu, u skladu sa članom 6) a) i c) Pravilnika o postupku rješavanja uslova dozvola i propisa Agencije („Službeni glasnik BiH”, 18/95).

Također je bitno napomenuti da se predmetni postupci pred Agencijom ne vode sa ciljem zaštite povrijeđenog autorskog ili srodnog prava i naknadu štete za čije vođenje je, Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 63/10), određena nadležnost suda, već se isključivo radi o postupcima u okviru kojih se utvrđuje da li je korisnik dozvole koristio određena zaštićena djela bez prethodno pribavljenih prava.

Ovakav stav Agencije i jasnu ulogu Agencije u vezi sa zaštitom autorskih ili srodnih prava potvrđen je presudom Suda BiH BROJ: U- 1017/ 05 od 03.03.2006. u upravnom sporu pokrenutom na osnovu tužbe Sine Qua Non d.o.o, koja je u to vrijeme imala licencu Instituta za intelektualno vlasništvo, protiv odluke Agencije u upravnoj stvari kršenja pravila o poštivanju obaveza iz autorskih prava kojom je odbačen prigovor Sine Qua Non protiv BHT1 kojom se tvrdilo da Agencija nije u toku postupka ispitala valjanost ugovora koji je zaključen između korisnika autorskog djela, odnosno BHTI kao emitera, i vlasnika autorskih prava Dine Merlina. Ovom presudom Suda BiH je potvrđeno da o valjanosti ugovora može da odlučuje samo redovni sud u parničnom postupku i to po zahtjevu ovlaštene strane, s obzirom da u upravnom postupku organ koji vodi postupak u smislu Zakona o upravnom postupku BiH nije nadležan da odlučuje o valjanosti pravnih poslova i ugovornih odnosa.

U pogledu emitovanja putem zemaljske radiodifuzije, ugovori se ne traže unaprijed, već kako je navedeno, samo po primljenom prigovoru, a manji izuzetak se pojavljuje u oblasti kablovske distribucije, gdje dozvola sadrži i aneks u kojem su izlistani programi u distribuciji, dok je nosilac dozvole obavezan, prije početka dis-

tribucije, dostaviti potpisanu izjavu o stečenom pravu, nakon čega se program uvrštava u aneks po prijemu takve izjave.

U provođenju ovih ovlaštenja, Agencija je kod utvrđivanja postojanja ugovora dužna pratiti i zakonsku regulativu iz ove oblasti, te je primijećeno da su zakonska rješenja iz 2002. bila nedorečena u smislu da su omogućavala da se zaštitom jedne vrste prava bavi više privrednih društava, dok su problemi te vrste otklonjeni donošenjem novog zakonskog okvira iz 2010.

Parlamentarna skupština BiH je 13. jula 2010. usvojila Zakon o autorskim i srodnim pravima („Službeni glasnik BiH“, broj 63/10) i Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava („Službeni glasnik BiH“, broj 63/10), koji su stupili na snagu u avgustu 2010. U skladu sa Zakonom o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (ZOKOASP), kolektivno ostvarivanje autorskog prava podrazumijeva ostvarivanje autorskog prava za više autorskih djela većeg broja autora zajedno posredstvom pravnih lica specijaliziranih samo za tu djelatnost, koja ispunjavaju sve uslove prema odredbama pomenutog zakona i koja imaju dozvolu Instituta za intelektualno vlasništvo BiH za obavljanje te djelatnosti. Također, član 6. ZOKOASP-a u stavu 3) propisuje da **za kolektivno ostvarivanje autorskih prava koja se odnose na istu vrstu prava na istoj vrsti djela može da postoji samo jedna kolektivna organizacija**. Zakonom je data mogućnost organizacijama autora i drugih nosilaca autorskih prava, te pravnim licima specijaliziranim za ostvarivanje autorskih prava da u periodu od dvije godine od stupanja zakona na snagu usklade svoj statusni oblik i svoje poslovanje s odredbama ovog zakona i podnesu zahtjev za izdavanje nove dozvole za obavljanje poslova kolektivnog ostvarivanja autorskih prava. U skladu sa navedenim, Institut za intelektualno vlasništvo BiH je dana 21. juna 2012. izdao odgovarajuću licencu Asocijaciji kompozitora muzičkih stvaralaca (AMUS). U periodu od 2012. do 2015. AMUS je bio jedina licencirana organizacija za kolektivno ostvarivanje prava, u konkretnom slučaju prava autora muzičkih djela. Institut za intelektualno vlasništvo u BiH je, zatim, 16 oktobra 2015. izdao dozvole Udruženju filmskih radnika u BiH za kolektivno ostvarivanje prava nad audiovizuelnim djelima, te Udruženju za zaštitu proizvođača fonograma „FONOGRAM“ dozvolu za kolektivno ostvarivanje prava proizvođača fonograma. Dozvola izdata Udruženju filmskih radnika BiH je pod nejasnim okolnostima oduzeta i pod drugim nazivom (Dozvola za kolektivno ostvarivanje prava na naknadu za kablovsko reemitovanje audiovizuelnih djela) dodijeljena Udruzi filmske industrije, Kiseljak, 21. aprila 2016. godine.

U praksi, ukoliko se radi o utvrđivanju postojanja prava emitovanje muzičkih sadržaja, korisnici dozvole bi trebali sklopiti ugovor o korištenju djela, prema važećem kolektivnom ugovoru, uz mogućnost da u slučajevima kada ugovor o neisključivom prenosu prava za korištenje zaštićenih djela nije zaključen, odgovarajuće pravo se smatra prenesenim ako korisnik izvrši uplatu na račun kolektivne organizacije, kod suda ili notara na iznos koji bi naplatila kolektivna organizacija prema važećoj tarifi. Prema tumačenju Instituta za intelektualno vlasništvo BiH, a uzimajući u obzir činjenicu da je AMUS sklopio kolektivni ugovor sa reprezentativnim udruženjem korisnika (AEM, PEM, URS¹) u vezi sa korištenjem muzičkih djela emitovanjem kojim je utvrđena važeća tarifa za korištenje muzičkih djela emitovanjem, korisnik ne može deponovati sredstva kod notara, već ih mora uplatiti na račun kolektivne organizacije.

Tarifiranje za korištenje muzičkih djela te uopšte rad organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih prava bio je predmet prigovora od strane određenog broja nosilaca dozvole Agencije. Pored toga, niz prigovora se odnosio na probleme koji su postojali u sferi autorskih i srodnih prava u vrijeme kada nije postojala licencirana organizacija za kolektivno ostvarivanje prava nad audiovizuelnim djelima, čime se važnost postojanja iste dodatno naglašavana. Nosioци dozvole su obaviješteni kako Agencija nije nadležna za nadzor rada kolektivne organizacije, niti se može miješati u ugovorne odnose između nosilaca dozvola i trećih lica.

U vezi sa pravima na kablovsko reemitovanje zaštićenih sadržaja, pomenuta odluka Instituta za intelektualno vlasništvo će sasvim sigurno dovesti do potrebe za dodatnim pojašnjavanjem određenih pitanja u pogledu obima prava međutim u ovom trenutku je teško predvidjeti dalji tok.

Svjesna važnosti pitanja zaštite autorskih prava uopšte, Agencija je u cilju regulisanja predmetne oblasti iz oblasti emitovanja, a imajući u vidu zakonske obaveze, kao i obaveze poštivanja pravila Agencije koja se tiču upotrebe materijala zaštićenog autorskim i srodnim pravima, ulaže maksimalne napore na podizanju svijesti o poštivanju kako odredbi pravila Agencije koje se odnose na upotrebu materijala zaštićenog autorskim ili drugim pravima, tako i važnosti poštivanja autorskih prava u skladu sa važećom zakonskom regulativom u ovoj oblasti.

1 AEM-Asocijacija elektronskih medija, PEM-Asocijacija privatnih radio i tv stanica u BiH, URS-Udruženje lokalnih radio stanica RS.

Općeniti pregled stanja autorskopravne zaštite u BiH

Piše: Haris Hasić, MA

Kad ste zadnji put povrijedili nečije autorsko pravo?

Da li znate šta je autorsko pravo, a šta povreda autorskog prava? Da li vas je briga?

Ako ste kao većina naših sugrađana, odgovor oba pitanja je vjerovatno „NE!“, sudeći po činjenici da po izvjesnim pretpostavkama 60 % softvera te blizu 90% muzike u upotrebi u Bosni i Hercegovini je izravni rezultat povrede jednog ili često više autorskih prava.

Bosanac nije, niti je ikada bio, lopov. Taj arhetip nikada nije imao značajno mjesto u našem kolektivnog viđenju sebe. Ako neko posječe u šumi drvo, obradi ga i napravi lijepu stolicu – rijetko ko bi ukrao taj plod njegovih mišic. Zašto je onda da ako isti taj čovjek zagrije tu istu stolicu ulijevajući svoju dušu i život na bespuće prazne stranice, zašto onda smatramo da je uredu ukrasti plog njegovog uma? Zašto je stolica vrijednija od knjige? Zašto je ruku dijelo vrijednije od djela uma?

Autorsko pravo je sistematizovan skup pravnih pravila kojima se uređuju odnosi između subjekata prava povodom kvalifikovanih, individualnih, intelektualnih tvorevina. Drugim riječima, autorskim pravima se štite rezultati stvaralačkog duhovnog rada pojedinca.

Bosna i Hercegovina ima veoma dobre pravne propise iz domena autorskog i srodnih prava. Dva primarna zakona, Zakon o autorskom i srodnim pravima (Sl. glasnik BiH 63/10) i Zakon o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava (Sl. glasnik BiH 63/10) su usvojeni 2010 godine. Oba su stručno i vrsno napisana i gotovo u cijelosti usaglašena sa primjenjivim međunarodnim konvencijama i, štaviše, sa autorskopravnom teorijom i praksom u svijetu. Zakoni su nastali djelovanjem Instituta za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine, koji ima nadležnost povodom izvjesnih pitanja iz ove oblasti, a od strane lokalnih i svjetskih stručnjaka. Zakoni su usaglašeni i sa Direktivama Evropske unije kojima ista harmonizira izvjesne aspekte autorskopravne zaštite između država članica. Od 2010. godine Evropska unija je donjela dvije Direktive (o izvjesnim aspektima upotrebe autorskih djela siročadi i o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava) koje nisu u cijelosti implementirane u ZAISP-u, ali isti zbog ove činjenice ne odstupaju u značajnom obimu od teorije i prakse Evropske unije i dovoljno su harmonizirani da zadovolje obaveze koje je Bosna i Hercegovina preuzela povodom zaštite autorskog i srodnih prava u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Ono gdje Bosna i Hercegovina sigurno nije zadovoljila preuzete obaveze jeste u domenu provedbe ovih zakona i osiguravanja dovoljnog nivoa zaštite.

Ovom alarmantnom stanju su doprinjela prvenstveno dva faktora:

1. Nespремnost i nesposobnost organa države da implementiraju pravne propise, i
2. Svijest o autorskom i srodnim pravima od strane stanovništva.

Pogrešne pretpostavke u do- menu autorskog i srodnih prava

1. Da bi bilo zaštićeno, autorsko djelo se mora prijaviti ili na drugi način zaštititi pri nadležnom državnom organu

Član 14 ZAISP-a: „Autorsko pravo nastaje i pripada autoru na osnovu samog stvaranja autorskog djela i nije uslovljeno ispunjenjem bilo kakvih formalnosti ili zahtjeva u pogledu njegovog sadržaja, kvaliteta ili svrhe.“

2. Samo objavljena autorska djela su zaštićena

Neobjavljena autorska djela su jednako pravno zaštićena kao i objavljena autorska djela, ukoliko predstavljaju individualnu duhovnu tvorevinu.

3. Ideja je zaštićena autorskim pravom

Ideja je izričito je izuzeta iz autorskopravne zaštite odredbom člana 8 st. 1 ZAISP-a, zajedno sa: konceptima, postupcima, radnim metodama, matematičkim operacijama, načelima ili otkrićima, službenim tekstovima iz oblasti zakonodavstva, uprave i sudstva (zakoni, uredbе, odluke, izvještaji, zapisnici, sudske odluke i slično), političkim govorima i govorima održanim tokom sudskih rasprava, dnevnih vijesti ili raznih informacija, koje imaju karakter kratke vijesti sadržane u obavještenju za štampu, te narodnih književnih i umjetničkih tvorevina.

4. Dozvoljeno je koristiti autorsko djelo ukoliko se upotrebom ne ostvaruje profit, dobit ili imovinska korist

U gotovo svim slučajevima upotreba autorskog djela bez dozvole autora ili nosioca prava, bez obzira da li se ostvaruje ili ne ostvaruje bilo kakva imovinska ili neimovinska korist predstavlja povredu autorskog prava autora ili nosioca prava.

5. Da bi bilo autorsko djelo, ono mora biti stvoreno od strane profesionalnog autora

Ne – autorsko pravo ne poznaje koncept autora profesionalca i autora amatera već samo pojam autora – autorska djela su jednako zaštićena.

6. Samo kvalitetna (ili skupa, ili obimna) autorska djela su zaštićena

Ne – autorsko pravo štiti bilo koju individualnu intelektualnu tvorevinu, bez obzira na njen obim (jedna riječ može biti zaštićena), kvalitet, umjetničku vrijednost, primišljenost, trud i novac koji je uloženi u njeno stvaranje. Sve individualne intelektualne tvorevine su autorskopravno zaštićene jednako.

7. Ako je autorsko djelo na internetu smije se slobodno koristiti

Čak i ukoliko je autor ili nosilac prava odobrio postavljanje takvog djela na internet (što nije uvijek slučaj), to dozvoljava korisniku da samo pristupi i konzumira autorsko djelo, te stavi link na to djelo – za svaku drugu upotrebu mora se tražiti izričita dozvola autora.

8. Autorsko pravo prestaje sa smrću autora

Autorsko pravo traje za cijelokupni život autora i 70 godina nakon njegove ili njene smrti.

9. Da bi bilo zaštićen na primjerak autorskog djela se mora staviti © Ime i prezime i godina objavljivanja ili izdavanja djela

Ukoliko lice stavi ovaj znak ono samo dobija prednost oborive pravne pretpostavke autorstva koje može biti od pomoći pri likom sudskog spora.

10. Autor ili nosilac autorskog prava mogu zabraniti bilo kakvu upotrebu autorskog djela

Zakon pruža niz izričitih dozvola korisnicima da slobodno koriste autorska djela, ukoliko zadovolje zasebne, strogo definisane uslove.

Nadležni organi nisu dorasli zadatku implementiranja efektivnog mehanizma zaštite autorskog i srodnih prava u Bosni i Hercegovini, uprkos činjenici da su SAD i EU uložili značajna sredstva da ih osposobe, da postoji veliki politički pritisak od strane razvijenih zemalja da se zaštite autorska i srodna prava te da su zakoni na snazi već preko pet godina. Među onima koji se bave autorskim i srodnim pravima kruže priče o inspektorima koji nemaju osnovno znanje propisa ili tehnički akumen da se hvataju u koštac sa modernim mehanizmima povreda autorskog i srodnih prava, a posebno ne sa organizovanim kriminalnim elementom koji vrijeđaju autorska i srodna prava kao svoju primarnu djelatnost - piratima. Sudovi su pretrpani slučajevima druge vrste, a i kada procesuiraju rijetki spor iz domena autorskog i srodnih prava pokazuju zabrinjavajuću inkompetenciju za pružanje pravovremene i dosljedne pravne zaštite. Ako i bude donesena presuda, u većini slučajeva toliko je vremena prošlo da je izvršenje iste ili nemoguće ili besmisleno. Među privrednicima postoji konsenzus da su sudovi impotentni da pruže zaštitu u slučaju povreda autorskog i srodnih prava te veliki broj njih je prestao da se obraća sudu za pomoć.

Krivični zakon Bosne i Hercegovine je klasifikovao izvjesne oblike povreda autorskog i srodnih prava kao krivično djelo kako je predviđena sankcija i kazne zatvora u trajanju do tri godine. Pa opet, tužiocima se žale da kada žele da procesuiraju ove vrste krivičnih djela odgovori sudija su: „Koga je on to ubio, sinko, pa da ga tako kaznimo?“

Svakako, barem dio ovoga je izravni rezultat promjena u samom autorskom pravu koje su nastale kao rezultat digitalne revolucije u posljednjih dvije decenije. Autorsko pravo analognog doba, koje je za subjekte imalo profesionalce – izdavače, muzičke i filmske producente, profesionalne autore i agente, te koje je pisano da bude primjenjeno od strane njih, je sa adventom digitalnih oruđa manipulacije autorskim djelima, prešao u domen populusa. Svako od nas sada ima mogućnost da pravi izuzetno kvalitetna autorska djela, a svaki mobitel i računar, je potencijalno oruđe za povredu nečijeg prava – često više tih prava. Nikada u historiji nije više vrsta autorskih djela bilo zaštićeno sa više pojedinih autorskih prava i zapriječeno obimnijim ili strožijim sankcijama. Samim činom stvaranja autor stiče nekih dvadesetak pojedinih subjektivnih prava. Brojni su glasovi koji ukazuju na neprimjerenost primjene zakona pisanih za analogno doba na digitalnu realnost. Sve to stoji. Ali Bosna i Hercegovina se obavezala da će pružiti nivo zaštite autorskom i srodnim pravima kakav postoji u Evropskoj uniji. Po toj obavezi, Bosna i Hercegovine je značajno podbacila. A kada dođe,

skorašnji, dan da počnemo pregovore o pridruživanju, kao što je to bio i slučaj sa Hrvatskom a i drugim državama članicama, biti ćemo pitani i biti ćemo na velikom testu da li smo zadovoljili tu obavezu. Taj test nećemo položiti.

Problem se ima naći i u činjenici da javnost niti zna niti želi da zna o autorskim pravima. Opći nivo znanja autorskog i srodnih prava je strašno nizak. Ovo se ima razumjeti jer je materija autorskog i srodnih prava po svojoj prirodi složena i tehnički zahtjevna, ali to u isto vrijeme nije i opravdanje. Isti su propisi i u drugim državama pa nije ovako loše stanje. Pitanje autorskih prava kao i naponi da se digne svijest ili ne nalazi na odговор, ili nailazi na ambivalentno slijeganje ramena, ili, najproblematičnije, nailazi na otvoreni hostilitet.

Kafići porez ne plaćaju, a kamoli da plaćaju naknadu za muziku. Taksisti jedva kraj sa krajem spajaju a još da plaćaju ovom ili onom muzičaru što puste malo muzike da prekrate dan.

Autorska prava se vide kao oružje protiv umjesto da se vide kao oruđe za prosperitet i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine.

Činjenica je da Kineza, Bangladešanaca, Mijanmaraca i brojnih drugih jadnika ovog svijeta ima daleko više nego nas Bosanaca. Nikada bosanski radnik neće biti jeftin kao bijednik iz ove ili one ovosvjetske zabiti gdje za nekoliko stotina maraka djecu prodaju.

Bosna nije, a ni vjerovatno neće biti tehnološki i industrijski razvijena da parira silama ovog svijeta.

Gdje onda mi imamo tražiti naše ćoške? Možda je upravo u zaštiti autorskih prava i korespondirajućoj promociji intelektualnog stvaralaštva da imamo način našu kompetitivnu prednost.

Bosanski um je jednak ako ne i bolji od bilo kog drugog uma na planeti. Brojne su priče i još brojniji dokazi ovome, uprkos našem poslovičnom pesimizmu.

Bosna se može takmičiti i sa Kinama i sa Amerikama ovog svijeta po snazi našeg neograničenog umnog potencijala. Tu imamo tražiti našu svijetliju budućnost.

Svaka pojedina povreda autorskog prava je korak nazad od tog cilja.

Mora se jesti svakog dana. Mora se zagrijati svake zime. Prehraniti i zagrijati se može radeći u polju i šumi. Obije opcije su poštene i validne. Ali nije svako dobar za polja ili šume. Nekome talenti leže više u peru i kistu i tastaturi. Da li taj neko treba da bude gladan i omrzao?

Svakom povredom autorskog prava mi šaljemo poruku tom kreativcu ali i svijetu da je manje ili nimalo vrijedan. Da u vijugama nema uspjeha kao u mišicama. Vrijeđajući autorska prava naše društvo se odriče svoje budućnosti zarad trenutne pogodnosti.

Novinari ne smiju dozvoliti da se vrijeđaju autorska prava, kako od strane šire javnosti, dižući svijest i educirajući

Dozvoljene upotrebe autorskih djela u obavještanju javnosti

Autor ima isključivo pravo da saopšti sadržaj svog autorskog djela javnosti, sukladno odredbi člana 24 ZAISP-a, ali Zakonodavac je dozvolio, sukladno odredbi člana 44 ZAISP-a u obimu potrebnom za informiranje javnosti o tekućim događajima:

- a) reproducirati autorska djela koja se pojavljuju kao sastavni dio tekućeg događaja o kojem se informira javnost,
- b) pripremiti i reproducirati kratke izvode ili sažetke iz pojedinih objavljenih novinskih i drugih sličnih članaka u pregledima štampe,
- c) reproducirati javne političke, vjerske i druge govore održane u organima državne ili lokalne vlasti, vjerskim ustanovama ili prilikom državnih ili vjerskih svečanosti,
- d) slobodno koristiti dnevne informacije i vijesti koje imaju prirodu novinskog izvještaja.

Dozvoljeno je i citiranje autorskog djela sukladno odredbama člana 47 ZAISP-a ako je za potrebe naučnog istraživanja, kritike, polemike, recenzije, nastave i drugog osvrta u mjeri opravdanoj potrebom prikaza, suočenja ili upućivanja koje se želi postići i u skladu s dobrim običajima, te ako se naznači izvor i ime autora. Dozvoljeno je i parodiranje autorskog djela.

Dnevne vijesti ili razne informacije, koje imaju karakter kratke vijesti sadržane u obavještanju za štampu, sukladno odredbi člana 8 st. 1 tačka d izuzete iz autorskopravne zaštite u cijelosti, a što znači da su u potpunosti slobodni za upotrebu bez bilo kakve nadoknade ili ograničenja, dok god korišteni dio odgovara prirodi dnevne vijesti odnosno drugim identifikovanim tvorevinama.

Sukladno odredbi člana 41 st. 1 tačka b dozvoljeno je: reproducirati u periodičnoj štampi ili u pregledima takve štampe (kliping) pojedinačne objavljene članke o aktuelnim političkim, privrednim, vjerskim i drugim sličnim tekućim pitanjima, osim ako je to autor izričito zabranio.“ Prilikom ovakve upotrebe neophodno je platiti odgovarajuću naknadu relevantnom društvu za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava ili drugom nadležnom tijelu, te da se izvor i ime autora, ako je naznačeno na upotrebjenom dijelu moraju naznačiti ali se ne mora tražiti dozvola autora.

Kao i u svakom slučaju, ako postoji bilo kakva neizvjesnost o obimu ili karakteristikama upotrebe autorskog djela, najprudentnije je konsultovati kvalifikovanog stručnjaka za autorska i srodna prava.

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

Ekipe BN televizije i RTL televizije Hrvatska – Na prosvjedima u Banj Luci koji su se održali 14.05.2016.godine ekipe BN televizije i hrvatskog RTL-a napadnuti su verbalno i fizički od strane učesnika prosvjeda. Prijetnje su prijavljene MUP RS i CJB Banja Luka. Dobili smo odgovor od MUP-a da su prijave zaprimljene i prosljeđene na postupanje.

Magazin „Mreža“ FTV; Nerminka Emrić i Elma Kazagić – Kolegicama su prijatnje upućene zbog istraživanja utaje poreza i namještanja utakmica. Prijetnje su prijavljene MUP-u KS.

Mirjana Radanović - Kolegici Radanović bivši šef je prijatio smrću putem telefona. Povod prijatnji su neplaćeni honorari za emisije pod nazivom „Volim sport“ koje je kolegica vodila za REC produkciju. Prijetnje su prijavljene CJB-u Banja Luka.

Dragiša Sikimić – Kolega Sikimić je putem telefona dobio prijatnje od strane sekretara Saveza nezavisnih socijaldemokrata Luke Petrovića. Prijetnje su upućene zbog navodne klevete. Pismo je poslato Luki Petroviću.

ATV Banjaluka, BN TV i HIT TV – Reporterske ekipe sa tri TV stanice, koje su pratile policijsku akciju pod nazivom „Provalnik“ na području Brčko Distrikta, Donjeg Žabara, Pelagićevo i Lopare, verbalno su napadnute uz povike „Ako ne prestanete snimati upucat ću vas iz pištolja“. Prijetnje su prijavljene Policijskoj stanici Pelagićevo.

ih, tako i od strane pripadnika profesije strogo sankcionišući pravno, profesionalno i društveno svaku iteraciju povrede autorskog i srodnih prava. Nemil je slučaj poznatog izdavača dnevnih novina koji je bez dozvole autora i bez naznake imena objavio fotografiju sa interneta. Nakon dugog sudskog postupka autor te fotografije je kompenziran sa malo manje od stotinu konvertibilnih maraka. Sudski troškovi su bili preko hiljadu i tristo konvertibilnih maraka. Ovakvo djelovanje predstavlja ljagu na profesiju i ruglo svjetske javnosti.

Novinari imaju dužnost da poštuju autorska prava.

S jedne strane to je njihova dužnost jer sami novinari žive od autorskih prava. Jer stvaraju i koriste autorska djela i stoga moraju da poštuju svoj i rad drugih ako imaju imalo nade da će i drugi poštivati njihov rad.

Novinari imaju dužnost da educiraju sebe a onda i javnost o autorskim pravima i da dižući svijest uliju poštovanje i cijenjenje autorskog i srodnih prava u širi populat.

Stoga, novinaru, uredniče, informacionidjelatniče, dozvoli da ti se lično obratim – nauči što više o autorskim pravima, poštuju prava drugih i zahtjevaj da se tvoja prava poštuju. Uči, novinaru, savjesti društva, te kada naučiš podjeli svoje znanje sa svima koji hoće i koji neće slušati. Dozvlite da parafraziram Kapetana Ameriku kada kažem da kada sva javnost Bosne i Hercegovine vam kaže da se kanite ćorava posla, da se promjenite i pomirite te pridružite u ustaljenoj praksi povreda i ignoriranja autorskih prava, vi se posadite kao drvo na oblama rijeke pravde i glasno im svima recite: „Ne, vi se promjenite!“ sve u nadi da bi jednog dana vidjeli slavnu budunost ove nam lijepe i drage države ne u snazi naših mišica već u potencijalu naših moždanih vijuga.

Impressum

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaz
Siniša Vukelić
Borislav Vukojević
Bedrana Kaletović
Amer Tikveša

Urednik

Adis Šušnjar

Tehničko uređenje

Arman Fazlić

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel/Fax +387 33 223 818; + 387 33 443 072
e-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;
web: www.bhnovinari.ba

Publikacija E-novinara je
finansijski podržana od strane
Ambasade Kraljevine Norveške